

НА ТРИБУНУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО ТВОРЧИЙ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВІДДІЛЕННЯ ДИДАКТИКИ, МЕТОДИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ

Проблематика досліджень відділення протягом звітного періоду розподілялася в основному за чотири науковими напрямками: теоретичні та методичні засади змісту загальної середньої освіти (15% від усієї їх кількості), науково-методичне забезпечення навчального процесу в загальноосвітній школі і дошкільних закладах (60%), дидактичні проблеми інформатизації навчання (близько 10%), удосконалення фахової підготовки майбутніх педагогів (15%). Всі вони і здійснюються в руслі «Основних напрямів наукових досліджень з педагогіки і психології в Україні», прийнятих Загальними зборами АПН у 1993 році. Виходячи з актуальності й важливості цих досліджень, слід констатувати, що далеко не всі з визначених у згаданому документі проблем досліджуються однаково інтенсивно. Поки що поза увагою дослідників залишаються методологічні проблеми сучасної загальної дидактики й окремих методик, недостатньо активно опрацьовуються актуальні питання теорії навчання. Зокрема, серйозні дослідження теоретико-методологічних проблем мети, змісту освіти в новій українській школі, дидактичних закономірностей та індивідуальних особливостей навчання і розвитку школярів у різні вікові періоди, проблем розвивального навчання, обґрунтування співвідношення репродукції й творчості у навчанні, опрацьовання нових методів дидактичних досліджень та критеріїв їх ефективності тощо.

Головним в діяльності відділення є організація і здійснення масштабних теоретико-експериментальних досліджень актуальних дидактичних проблем сучасної школи. Пріоритети тут віддано створенню цілісної системи змісту загальної середньої освіти та науково-методичному забезпеченню навчального

процесу в загальноосвітній школі.

Опрацьовано концептуальні підходи до формування змісту освіти в середній школі, що дало можливість визначити загальну структуру змісту в розрізі інваріантного і варіативного його компонентів, сформулювати педагогічні цілі вивчення освітніх галузей, обґрунтувати змістові лінії кожної з них та сформувати їх наповнення, визначити загальнообов'язкові вимоги до засвоєння його змісту учнями. Тож ідеться про створення в першому варіанті національного стандарту загальної середньої освіти, що задає загальнообов'язкову норму освіченості та гарантії держави у її досягненні громадянами. Створення загальноосвітнього стандарту базувалося на результатах широкого кола досліджень, виконаних упродовж останніх років членами відділення та співробітниками виднесених до нього наукових підрозділів Академії. Ідеться передусім про наукові напрацювання дослідників з проблем змісту й методики шкільної мовної (чл.-кор. АПН О.Біляев, чл.-кор. АПН Є.Голобородько, чл.-кор. АПН Л.Мацько, доктор пед. наук Н.Пашківська, канд. пед. наук Н.Бондаренко, І.Гудзик, Л.Симоненкова, Л.Скурятівський, Г.Шелехова, В.Корсанов, К.Повхан), літературної (академік П.Хропко, доктор пед.наук Н.Волошина), математичної (академік М.Шкіль, доктор пед. наук М.Бурда), природничої (академік С.Гончаренко, чл.-кор. АПН В.Ільченко, доктор пед. наук О.Бугайов, Н.Буринська, А.Сиротенко, чл.-кор. АПН П.Шищенко, канд. пед. наук Л.Величко), художньої (доктор пед. наук А.Рудницька, канд. пед. наук Л.Масол, С.Свид), суспільствознавчої (чл.-кор. АПН Р.Арцішевський, В.Поздняков), освіти, змісту й методів навчання у початковій школі (академіки О.Савченко, М.Вашуленко, канд. пед. наук Н.Бібік, Н.Скрипченко та ін.).

Опрацьовання загальноосвітнього стандарту стало можливим завдяки тісній співпраці членів відділення з науковцями НАН України, викладачами вузів, що ще раз засвідчило ефективність такої форми організації досліджень, коли наукові колективи формують свій конкретну проблему.

Як суттєвий внесок в оновлення методології загальної і конкретних дидактик слід розглядати створення у відділенні концепції гуманітаризації освіти як основоположного принципу її розбудови.

Вагомими є доробок з обґрунтування науково-методичних засад і створення нового, фактично першого покоління національних підручників для загальноосвітньої школи. Є всі підстави відзначити нову успішно впроваджену в шкільну практику ефективну систему навчання іноземних мов, що базується на усвідомлено-практичному методі, розроблену науковим колекти-

вом під керівництвом доктора пед. наук, професора В.Плахотника.

Оригінальні наукові результати отримано в процесі дослідження проблеми структурування змісту загальної середньої освіти. Зокрема, колективом дослідників під керівництвом члена-кореспондента АПН України професора В.Ільченко обґрунтовано теоретичні засади інтеграції змісту шкільної природничо-наукової освіти на основі фундаментальних законів природи, опрацьовано дидактичну модель такої інтеграції за ступенями шкільного навчання, створено низку нових навчальних і методичних посібників, у яких вона реалізується.

Істотним є внесок у вказану проблему і наукового колективу, очолюваного чл.-кор. Академії Р.Арцішевським, який успішно реалізує оригінальну концепцію нового змісту соціально-гуманітарної освіти школярів. Створений колективом дидактичний комплекс для 9—11 класів знайшов широке визнання педагогічної громадськості.

Масштабна і плідна дослідно-експериментальна робота уже понад десять років здійснюється в авторській школі члена-кореспондента АПН України М.Гузики, що є експериментальним майданчиком Академії. Цю школу можна розглядати як одну з продуктивних моделей сучасного середнього закладу освіти, побудованого на засадах гуманістичної педагогіки, що ефективно реалізує особистісно орієнтовану систему навчання, виховання і розвитку школярів. У ході експерименту тут відпрацьовано структуру навчального закладу як навчально-виховного комплексу, де в єдиному режимі функціонують три структурні підрозділи: загальноосвітня (академічна) школа, школа мистецтв і фізкультурно-спортивна школа.

Авторська школа М.Гузики — відкрита динамічна система, яка саморозвивається. Віримо, що в процесі її діяльності буде одержано ґрунтовні відповіді ще не на одне кардинальне питання педагогічної теорії і практики.

Цікавими є пошуки, які ведуться в іншому експериментальному майданчику Академії — Саксаганському природничо-науковому лицейі м.Кривого Рога, який очолює член-кореспондент нашої Академії Анатолій Іванович Сологуб. Тут опрацьовано й апробовано зміст освіти в закладах такого типу, успішно досліджуються педагогічні особливості навчання і виховання здібних і обдарованих дітей, створена ефективна організаційно-педагогічна система інтелектуального і морального розвитку лицейців, збереження і зміцнення їхнього здоров'я.

С.ГОНЧАРЕНКО,
академік,
секретар відділення